

integracija agrarne i ekološke politike

vladimir cvjetićanin

zagreb,
hrvatska-jugoslavija

Danas se u Evropi i u svijetu sve češće govori o nužnosti integracije agrarne /ili poljoprivredne/politike i ekološke politike. Takva je integracija u toku, a u nekim zemljama ostvareni su i prvi rezultati takve, nazovimo je, integralne agrarno-ekološke politike.

U nas, međutim, tek treba izgraditi obje politike, prvu zapravo temeljito rekonstruirati, a drugu iznova konstituirati. Tek tada mogli bismo govoriti o integraciji ovih dviju politika u našim suvremenim uvjetima društvenoga i ekonomskog razvoja.

Ovakav zahtjev za integracijom proizišao je iz konflikta do kojeg je došlo između ciljeva moderne poljoprivredne proizvodnje i ekoloških ciljeva, odnosno iz svih konsekvencija takva konflikta.

Poznato je da se poljoprivreda stojećima razvijala u potpunoj harmoniji s prirodom, odnosno okolinom, da ju je dapače štitila i oplemenjivala. Takav pozitivan odnos s okolinom iz temelja se mijenja u ovom stoljeću, osobito posljednjih nekoliko desetljeća. Uvodi se moderna tehnologija, a niz novih postupaka i procesa poljoprivredne proizvodnje biva sve opasniji ne samo po prirodnu sredinu nego i po ljude. Osim toga, razvitku poljoprivrede pruža se podrška u vidu subvencija, znanstvenih istraživanja, industrijske proizvodnje različitih inputa, tehničke pomoći, itd. Kao rezultat takva napretka, poljoprivredna se proizvodnja u ovom stoljeću učetrostručila, pridonoseći tako širenju procesa urbanizacije, industrijalizacije i tercijalizacije.

Ali istovremeno zagađivanje okoline, koju je prouzročila moderna poljoprivreda, neprestano se povećavalo, što je ozbiljno zaprijetilo prirodnoj okolini, njenoj ravnoteži i kvaliteti, pa i ljudskom zdravlju.

Većina evropskih zemalja priznaje da postoji realni konflikt između ciljeva moderne poljoprivredne proizvodnje i ekološke politike, do kojeg je djelomično došlo i zbog nepriznavanja ili neuviđanja međuzavisnosti između poljoprivrede i okoline, drugim riječima, zbog zanemarivanja stvarnih, a još više potencijalnih šteta što ih poljoprivreda nanosi okolini i prirodi u najširem smislu.

Stoga je najveći broj evropskih zemalja, posebno onih u okviru OECD-a, pristupilo već 70-ih godina integraciji dviju politika: poljoprivredne i ekološke, s osnovnim ciljem da se ostvari njihova komplementarnost, usklađenost i međuzavisnost.

Svrha je integracije da se ostvare obostrane koristi i efekti, svojevrsna razmjena između poljoprivrede i okoline.

Ostvarenje navedene integracije pretpostavlja uzimanje u obzir ekoloških ciljeva već u inicijalnoj fazi konstituiranja agrarne politike, i slično, prilikom utvrđivanja ekološke politike, uzimanje u obzir svih stvarnih i potencijalnih posljedica što ih ekološka politika ima ili može imati na poljoprivredu, njen dohodak i cijene.

Ova integracija, ako želi biti djelotvorna, mora se ostvariti na svim razinama, od državne, preko regionalne do lokalne.

Iskustva evropskih zemalja ukazuju na tri dimenzije ove integracije:

- Prva se tiče **institucija** odnosno razvoja odgovarajuće administrativno-upravne strukture, koja se uspostavlja radi osiguranja veće suradnje i komunikacije među subjektima odgovornim za funkcioniranje integralne agrarno-ekološke politike.
- Druga se tiče korištenja unaprijed utvrđene integralne **procedure** ili **postupka**, usmjerenih na ispunjenje postavljenih ciljeva, kao primjerice izvršavanje određenih postupaka u zaštiti okoline, propisanog načina proizvodnje, planova upotrebe zemljišta, participacije stanovništva u donošenju politike i strateških planova (ankete, sastanci i sl.) i dr.
- Treća dimenzija tiče se cijelog sustava integralnih **instrumenata** (tehnoloških, ekonomskih, financijskih, pravnih i dr.), koji nizom međusobnih interakcija treba da osiguraju optimalnu razmjenu efekata između poljoprivrede i okoline.

Integrirana agrarno-ekološka politika sadrži tri međuzavisna zahtjeva ili postulata:

- 1) Prvi je poticanje pozitivnih učinaka što ih poljoprivreda može imati na okolinu.
- 2) Drugi je smanjivanje različitih oblika zagađivanja, što ih stvarno prouzrokuje i što ih potencijalno može prouzročiti moderna poljoprivredna proizvodnja.
- 3) Treći je kontinuirano prilagođavanje poljoprivrede ekološkim ciljeva težeći optimalnim rješenjima.

Polazeći od navedenih zahtjeva, osnovni ciljevi takve integralne agrarno-ekološke politike jesu, između ostalog, razrješenje sljedećih problema, odnosno neutralizacije negativnih posljedica koji iz njih proizlaze:

- posljedice na ljudsko zdravlje, što ih prouzrokuju pesticidi i umjetna gnojiva, teški metali, kemijski dodaci hrani i druga zagađivanja zemljišta, vode i prehrambenih proizvoda;
- smanjenje i razlaganje biotopa značajnih za zaštitu i održanje prirode;
- zatrovanost podzemnih i površinskih voda, što ugrožava zdravlje ljudi; smanjenje kvalitete vodenih resursa; gubici rekreativnih vrijednosti prirodnih područja;
- zagađivanje vezano za porast intenzivne stočarske proizvodnje;
- zagađivanje zraka od intenzivne stočarske proizvodnje, korištenja gnojiva i zaprašivanja biljaka;
- salinizacija zemljišta, što zagađuje izvore voda i uzrokuje gubitke u produktivnosti zemljišta i kvaliteti rekreativnih vrijednosti terena;
- gubici u kvaliteti pejzaža i biljnih staništa, usljed okrupnjavanja gospodarstava, širenja monokulturnih proizvodnji, destrukcije terasa, zidova, međa, isušivanja vlažnih terena, rušenja i starenja tradicionalnih gospodarskih zgrada;
- stvrdnjavanje zemljišta, erozije i zagađivanje tla, koja prouzrokuju smanjenje produktivnosti zemljišta, promjene u kvaliteti vodnih resursa i smanjenje kapaciteta vodnih rezervi.

U okviru naprijed istaknute odgovarajuće institucionalne strukture, neophodne za ostvarivanje jedinstvene agrarno-ekološke politike, iskustvo zemalja OECD-a pokazuje da je veoma značajno na pojedinim razinama administrativno-teritorijalne organiziranosti osnovati posebna tijela kao samostalne agencije ili posebnog sektora u sastavu ministarstava za poljoprivredu, zadužene za vođenje brige o ekološkim problemima.

Tako su tokom posljednjih dvadeset godina većina zemalja OECD-a osnovale agencije ili ministarstva, posebno odgovorne za razvoj i primjenu politike i programa zaštite okoline.

Dosadašnja iskustva u radu ovih tijela ukazuju da su ona u mnogo slučajeva predstavljala onaj nužni preduvjet bez kojeg ne bi bilo moguće ostvariti uspješno integriranje poljoprivredne i ekološke politike i koordinaciju sa odgovarajućim organima u drugim sektorima.

literatura:

Agricultural and Environmental Policies - Opportunities for Integration, Paris: OECD, 1989.

The Future of Rural Society, *Bulletin of European Community*, Edition 4/1989, Brussel: 1989.